

Fyra förslag till hembygdsstipendiater för 2013

Olle Simonsson

född 1947, växte upp i Uppsala och flyttade år 1973 till Östersunds kommun, där han fick en tjänst som utbildad arbetsterapeut. Han började spela fiol med Olle Falk i Offerdal som förebild. År 1985 grundade han Offerdals Spelmanslag, och med dem har Olle Simonsson turnerat både i Ryssland och Amerika samt givit ut ett flertal cd-album med offerdalsmusik.

Själv flyttade Olle till byn Ede i Offerdal 1978, där han har sin keramikverstad. Olle är mycket aktiv de jämtländska konsthantverkarnas kooperativa butik i Östersund med det jamtska namnet för lodjur – Gaupa.

Han sjunger och spelar i kyrkan vid konserter, gudstjänster, dop, bröllop och begravningar i både sin hemkyrka i Offerdal och i grannsocknarna. En stor insats har han gjort för Offerdals Hembygdsförening, där han varit med om att dra igång musik-kaféer, julmarknad och höstfest, men framför allt den kulturella Offerdalsveckan varje sommar.

Curt Lofterud

författare, föreläsare, f.d. universitetslektor, föreslagen att bli hedersdoktor vid Mitthögskolan. Från hans verksamhet kan nämnas Backgården i Alsen, kalkstensmuseet, och älgmuseet i Glösa. Han har under åren lett blomstervandringar på Ansätten, exkursioner till geologiska sevärdheter, bedrivit undervisning i stenåldersliv m.m. Han har vid Glösabacken i Aersn sedan många år skapat en för Jamtland unik anläggning av stenåldersmässig karaktär, med byggnader, kläder, redskap och mycket annat av illustrativt värde, varvid inte minst experimentell arkeologi här har tillåtit fantasin att ta ut svängarna, jämsides med det spekulativa inslaget av älgklan och säregna musikaliska inslag. Han är en outröttlig folkbildare och stor kulturpersonlighet.

Stig Nilsson

är Oldens orakel, med förnämliga kunskaper om byns historia, mångårigt engagerad i dess fortlevnad, manifesterat genom hans oegennyttigt uppoffrande arbete för samtliga kvarvarande byinvånare, för vilka han verkar som en alltiallo, i synnerhet de äldre, med körslor, och är han därtill en drivande kraft bakom byns exemplariska satsning beträffande den gamla byskolans omdaning till övernattningslokal; förglömmas ska heller inte hans goda musikaliska förmåga, nyttjad i mångahanda sammanhang för att sprida glädje bland inte minst lokalbefolkningen.

Bodil Cornell

utbildad agronom, är initiativtagare till och verksamhetsledare för Eldrimner i Rösta, i dag ett nationellt resurscentrum för småsakligt mathantverk. Framgången begynte i mitten av 1980-talet när länsstyrelsen i Jamtland uppmärksammade Jamtlands tradition av småskalig livsmedelsförädling inom projektet Matmora. Projektet utvecklades därefter till Eldrimner som genom stöd och utbildning i livsmedelsfrågor har vidareutvecklat livsmedelsförädlingen i hembygden. Projektet har skapat möjlighet till försörjning för bönder och livsmedelsproducenter i bl.a. Skärvången, där för närvarande bymejeriet sysselsätter 15 personer.

Eldrimner ger småföretagare rådgivning och inspiration genom seminarier, studieresor och, inte minst, genom utbyte med varandra. Ett av Eldrimners resultat är samarbetet Jämtspira, en sälj- och lagerförening, i vilken småskaliga bönder i Jamtland tillsammans säljer ost, exempelvis getost som Vit Caprin, på både nationell och internationell marknad. Bodil Cornell är bosvidatt i Ås och utbildningsmejeriet i Rösta har bidragit till att nu utveckla Jamtland till en av Nordens intressantaste regioner för mathantverk.

De vackra dräkterna som visades på julkaffet är från vänster: Brunflo, Frösön, Borgvattnet, Oviken, Alsen, Ås

Kära medlemmar!

Nu efterlyser vi kandidater till Gillets stipendium för 2013. Skicka en kort motivering till varför just er kandidat är en värdig mottagare av stipendiet **senast den 1 mars** till Stefan Halvarsson eller undertecknad. De kandidater, som finns kvar sedan förra året, ser ni i denna Avis.

Hoppas att vi ses på Årsmötet! Efter de sedvanliga förhandlingarna kommer ni att få höra en del om östra Jämtland, en naturskön och intressant del av vårt vackra län.

Välkomna den 12 mars!

Eva

Det är vi som styr och ställer i Gillet:

Ordförande Eva Hjelm (327291) e-post: eva.m.hjelm@telia.com **Vice ordförande** Stefan Halvarsson (468065) e-post: stefan.halvarsson@skatteverket.se **Sekreterare** Stefan Halvarsson **Skattmästare** Bengt Hjelm (327291) e-post: bengt.hjelm@telia.com **Gillevärdar** Elisabet Eriksson (429616) e-post: 018429616@bredband.net, Camilla Lundin (315527) e-post: camilla.jarl_lundin@telia.com **Bibliotekarie** Stellan Karlsson (525270) e-post: stellan.karlsson@tele2.se **Redaktör** Annika Sundelin (328707) e-post: asundelin@telia.com

JH plusgiro: 393009-6

Verksamhetsberättelse för år 2012

Styrelsens sammansättning:

Vald ordförande fram t.o.m. årsmötet var Ando Sundelin. Då Ando på egen begäran efter lång tjänst avgick vid årsmötet har ordförande sedan dess varit Eva Hjelm. Övriga av årsmötet 2012 utsedda styrelseledamöter har konstituerat sig som följer: Vice ordförande tillika sekreterare Stefan Halvarsson, kassaförvaltare Bengt Hjelm, gillevärdinnor Elisabet Eriksson och Camilla Lundin, redaktör Annika Sundelin, bibliotekarie Stellan Karlsson.

Revisorer: Sune Ahlinder och Gertrud Öhagen har varit ordinarie och Björn Sundin suppleant.

Valberedning: Jan Enger och Ando Sundelin har varit ordinarie och Judith Lefvert suppleant med J. Enger som sammanställande.

Verksamhet:

Styrelsen har under 2012 haft 4 protokollförda möten varav 1 före årsmötet. Ett sedvanligt ljösminn avhölls i oktober på restaurang il Forno Italiano.

Medlemsmöten har varit i kronologisk ordning:

Årsmötet skedde i sedvanlig ordning den 12 mars i Industriminnesföreningens lokaler Salagatan 16. Förhandlingarna leddes av Mats O. Karlsson. Gillets stipendium beslöts tillfalla Fia Gulliksson, som energiskt spridit kunskapen om jämtländsk mat över Sverige. Gäst var författaren Ann-Marie Wikander, som läste ett stycke ur sin senaste bok om flickan Sigrid. De två böcker som fanns utgivna införskaffades omedelbart till Gillets bibliotek. Avgående styrelsemedlemmarna ordföranden Ando Sundelin och vice sekreteraren Bertil Segerström avtackades för mångårigt gott arbete med varsin present. Tidigare kassaförvaltaren Kåre Lind tackades också för gott arbete med en blomma.

Vårsammankomsten i Kaplansgården, Gamla Uppsala den 25 maj gästades av sånggruppen Uppsala Gossensemble, som gjorde ett bejublat framträdande med skön stämsång.

Surströmmingskalaset ägde rum 22 september i Pensionärernas hus, Storgatan 11. Allsång leddes av Ando Sundelin, och Stefan Halvarsson bidrog med tävling i kunskaper i jämtska.

Före jul-kaffet skedde i Kaplansgården 8 december. Gäst var forskaren i ekonomisk historia, Marie Ulväng, som talade

om böndernas klädsel under 1800-talet i södra Norrland. Detta väckte stort intresse och frågorna och diskussionen efteråt var livlig. Flera medlemmar visade också upp sina egna folkdräkter.

Vid alla dessa möten har *gillevärdinnorna* försett medlemmarna med god och fint upplagd mat samt därtill passande drycker. Antalet deltagande medlemmar har varit 40-60 personer. Stefan Halvarsson har också anordnat *lotterier* med idel högvinster, där överskottet tillfallit Gillet. Hans Peter (HP) Burman har vid flera tillfällen underhållit deltagarna med sång och musik.

Avisen har utkommit med 4 nummer. För att minska påverkan på miljön och något reducera Gillets kostnader utkommer *Avisen* numera i första hand i digital form till alla medlemmar, som angett e-postadress. Övriga medlemmar får sina exemplar i svartvitt tryck distribuerade i brevlådorna som tidigare.

Biblioteket har utökats med ett flertal nya (nygamla) böcker för utlåning till medlemmarna.

Årets hemvändardag ordnades av Ando Sundelin och Stefan Halvarsson och ägde rum den 30 juni. Deltagarna (ett 40-tal) åkte med chartrad buss från Östersund via Frösön till Sunne kastalruin och sedan vidare över till västra sidan av Storsjön där allehanda sevärigheter som bl. a. Gårdsmuseet i Hovermo, Wikners anläggning i Persåsen samt Locknekraterns meteoritmuseum besöktes. Ciceron var inbjudne tidigare stipendiaten Bo Oscarsson, men även Gillemedlemmarna P.G. Norman och Karl-Eric Ericson bidrog med intressanta och djupa kunskaper. Under denna färd besöktes även Fia Gulliksson i Ope, som i sitt hem hade vänligheten att ta emot en hel busslast exiljämtar. Därvid överlämnades *Gillets hembygdsstipendium* med tillhörande diplom.

Antal medlemmar har under året varit c:a 190.

Ekonomisk berättelse återfinns som bilaga. Årets överskott blev 2 906 kr. Det egna kapitalet uppgick vid årsskiftet till 67 188 kr av vilka 12 579 kr finns avsatta till Hembygdsfonden.

Dagordning för Jämtlands-Härjedalens Gilles årsmöte 2013

1. Val av ordförande och sekreterare för mötet
2. Val av protokollsjusterare
3. Fråga om kallelse skett enligt stadgarna
4. Styrelsens verksamhetsberättelse
5. Ekonomisk berättelse
6. Revisionsberättelse
7. Fråga om styrelsens ansvarsfrihet
8. Fråga om disposition av föreningens resultat (ev. fondavsättning m.m.)
9. Förslag till årsavgift för 2013
10. Val av styrelseledamöter
11. Val av revisorer
12. Val av valberedning
13. Förslag från styrelsen (verksamhetsplan)
14. Förslag ang. stipendiat

Valberedningens förslag till styrelse i Jämtlands-Härjedalens Gille:

Ordförande:

Eva Hjelm omval

Övriga ledamöter:

Elisabet Eriksson omval

Stefan Halvarsson omval

Bengt Hjelm omval

Stellan Karlsson omval

Gertrud Nordell nyval

Annika Sundelin omval

Valberedningens förslag till revisorer:

Gertrud Öhagen ord. omval

Camilla Lundin ord. nyval

Suppleant:

Björn Sundin omval

Verksamhetsplanering för 2013

Årsmöte på nationaldagen den 12 mars.
Lokal: Pensionärernas Hus, Storgatan 11
Föredragshållare: Anna Lundin
Vårmöte fre 31/5 på Kaplansgården
Gäst: Kören Örontröst

Surströmmingskalas den 21/9 på Pensionärernas hus i Uppsala.

Förjulskaffe: lördag 7/12

Förjulskalaset den 3 december 2012

Att som Jämtlands-Härjedalens Gille ha sin för-eningsverksamhet förlagd till just Upsala har esomoftast visat sig ha sina fördelar, så inte minst med beaktande av tillgången på goda föredragshållare, såväl inom den egna medlemskretsen som externt. Ett gott exempel på sist nämnda förhållande var rubricerade kalas som avstapelgick å Kaplansgården i Gamla Upsala, lagom vintertidsaktigt före jul, vid vilken sammankomst det dryga fyrtioalet deltagarna fick ta del av Marie Ulvängs redogörelse för ”klädedräkt, ekonomi och kultur i södra Norrland under 1800-talet”.

Rubriceringen å ämnet må låta vidlyftig, men den begränsade sig i stort till böndernas klädsel förhållanden i Härjeådalen – synnerligast Lillhärdal -, i helg som söcken, med framför allt tonvikt på den kvinnliga kläd-kulturen. Källmaterialet för denna undersökning, vilken även legat till grund för Marie Ulvängs doktorsavhandling i ekonomisk historia, utgörs av 230 bouppteckningar och analyserande av omkring 1.200 klädespersedlar; av detta undersökningsmaterial förevisade hon en rad illustrerande ljusbilder, till vilka hon högst pedagogiskt lämnade detaljerade förklaringar.

Utgångspunkten var mäns och kvinnors olika inställning till sina kläder, och likheterna och olikheterna i det ekonomiska värdet av kläderna. Slående var därvid genomgående att kvinnorna hade fler, men lägre värderade plagg än männen, dock att som regel envar makes klädsamling i stort sett var lika mycket värd. En påtaglig skillnad i sammanhanget var att männen hade mer och dyrare ytterkläder, ofta skraddarsydd; en anledning kunde vara att kvinnokläderna vore självsydda eller sydda av kvinnor med lägre lön än manliga skraddare (sömmerska var ett nytt yrke för kvinnor som tillkom på 1800-talet). Därtill var hemvävda tyger vanliga hos kvinnorna, medan männen höll sig med dyrare tyger, särdeles på större gårdar. Ett tydligt märkbart fall av påkostat manligt utanpåverk var hundskinnspäls med pälskärp, illustrerad på en bild av handelsbonden Erik Jönsson i Långå.

Konfektion och fabricerade plagg kom först långt in på 1800-talet, i och med rallarna och skogsarbetarna.

Nå, hur var det då med kvinnokläderna? Jo, att kvinnorna esomoftast hade fler persedlar än männen yttrade sig i att de beklädde sig med förkläden, livstycken och sjalar av allehanda slag; viktiga influenser i dessa delar var försäljningscentra som Hudiksvall och Trondheim. Inte minst till sist nämnda stad och Hornemans handels-hus kom influenser från England, med kamgarnstyger.

Modetrenderna bl.a. därifrån tillhandahöll exempelvis livplagg i empirestil, varmed midjelinjen försköts uppåt; bluslivsvästarna tenderade också att med tiden bli allt smalare – vertikalt räknat -, och blev omsider närmast utanpå sittande dekolletageföregångare till nutida byst-hållare.

Eljest skedde givetvis påverkan och utbyte av klädmoden från många håll, som blommiga mössor från Delsbo, västar av katun från Sveg eller av damast från Funäsdalen, och persedlar i nyrokoko med volanger och spetsar förekom i Lillhärdal. Andra exempel på förekommande plagg för endera kvinnor eller män som med ljusbilder förevisades var livkjolar, rödmössor (en vanlig handelsvara), mössor i katun, livstycken av skinn, lurka (en mössa som ersatte bindmössan), och krinolin-er. Givetvis gavs prov även på högtidsdräkter, i svart för kvinnor och blått, med typisk långrock, för männen.

En intressant detalj som nämndes var att i Lillhärdal, som annorstädes, kalsonger infördes först under 1860-talet; man kan förmoda för båda könen.

Att Marie Ulväng kan sin sak, klädedräkterna, gick inte att ta miste på. Men så avslöjade hon också att hon tidigare har arbetat på Jamtli med inte minst klädesavdelningen. – Hon avtackades med en rejäl blomsterkvast för sitt högeligen uppskattade föredrag.

Tilläggas kan, att en dusk damer ur Gillets medlemskader dagen till ära särdeles galant iskrudat sig hembygdsdräkt från varierande socknar, som här inte refereras, utan förhoppningsvis återges i bild och text å annat ställe i förevarande nummer av Avisen.

Gillet ser gärna att fler av dess medlemmar fortsättningsvis bidrar till att på föreningens sammankomster sprida sina kunskaper inom allehanda ämnesområden.

Stefan Halvarsson

Jämtlands-Härjedalens Gille
c/o Bengt Hjelm
Sehlstedtgatan 24
754 41 UPPSALA

Kallelse till årsmöte

tisdag 12 mars 2013
kl 19.00 i Pensionärernas Hus
Storgatan 11

Anna Lundin

kommer och berättar om

”Borgvattnet, byn som aldrig ger upp”

Jämtländska ostar med tillbehör och vin eller alkoholfritt alternativ serveras till ett pris av 120 kr/person.

Anmälan senast 5 mars till Camilla Lundin e-post camilla.jarl_lundin@telia.com
eller tfn 018-315527

Hjärtligt välkomna!

